

Udviklingen i den internationale og danske økonomi

DEN INTERNATIONALE ØKONOMI

De internationale konjunkturer viste i 2. halvår af 1976 tegn på opbremsning. Industriproduktionen stagnerede, og en vis vækst i ledigheden kunne spores.

Index for industriproduktionen i OECD-området, 1974 = 100

	1975				1976			
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Nordamerika	106	105	112	115	118	121	122	122
Japan	107	110	112	113	119	126	127	128
OECD-Europa	111	108	107	111	114	116	117	119
OECD totalt	108	107	110	113	117	119	120	122

Opbremsningen skyldtes en markant neddæmpning i lagerinvesteringerne samt en mindre afsvækkelse af det private forbrug. Således bidrog lagerinvesteringerne og det private forbrug i de syv større OECD-lande med henholdsvis 2,2 pct. og 3,2 pct. til den reale vækst i BNP på 6,6 pct. i første halvår 1976. I andet halvår steg BNP realt med 2 pct. og lagerinvesteringerne med 0,25 pct.

Det internationale konjunkturbillede er ikke blevet afklaret i de første måneder af indeværende år.

I USA har præsident Carter meddelt, at han vil trække såvel sit forslag om skattelettelser på 50 \$ pr. person tilbage, som forslaget om forøgelsen af de særlige kreditter til erhvervslivet. Den officielle begrundelse for dette skridt er dels, at økonomien ekspanderer tilfredsstillende, dels de sidste måneders accelererende prisstigninger. GNP voksede således realt med 1,3 pct. i 1. kvartal 1977 i forhold til 4. kvartal 1976, hvilket var noget mere end oprindeligt ventet. De vigtigste efterspørgselskomponenter var lageropbygningen og det

private forbrug. Den stigende efterspørgsel har haft en positiv effekt på industriproduktionen og beskæftigelsen. Således steg industriproduktionen med 1,4 pct. i marts og ledigheden faldt fra 7,5 pct. i februar til 7,0 i april.

De mere uheldige følger af efterspørgselsvæksten er udviklingen i de amerikanske handelstal og priser.

For 1. kvartal er handelsunderskuddet opgjort til 5,93 mia. \$, hvilket er mere end underskuddet for hele 1976. Importen steg i forhold til 1. kvartal 1976 med 28 pct., mens eksporten kun steg med 9,3 pct.

Prisstigningstakten har ligesom handelsbalanceunderskuddet vist stigende tendens. I marts lå forbrugerprisindekset 6,4 pct. over samme måned året før mod 6,0 pct. i februar og 5,4 pct. i januar.

I *Vesttyskland* faldt arbejdsløsheden i marts med knap 130.000 personer til 1,1 mill. arbejdsløse. Dette svarer til 4,8 pct. af arbejdsstyrken mod 5,3 pct. i februar. Produktionen stiger imidlertid kun langsomt. I februar lå industriproduktionen på samme niveau som i februar 1976. Forbrugerprisstigningerne har været aftagende i den forløbne del af 1977 og lå i marts kun 3,9 pct. over marts 1976.

Betalingsbalanceoverskuddet for marts er opgjort til 2,5 mia. DM mod et underskud i januar og februar på i alt 0,4 mia. DM.

U.K.'s betalingsbalance viste i 1. kvartal i år et underskud på 293 mill. £ mod 80 mill. £ i 1. kvartal 1976. Importen steg mængdemæssig 13 pct. i denne periode, mens eksporten kun steg 7 pct. Den engelske regering ser dog med optimisme på udviklingen, idet de venter overskud på betalingsbalancen i årets sidste kvartaler.

Prisudviklingen viser ingen tegn på afdæmpning. Detailprisindekset for marts lå 16,7 pct. over marts 1976. Der har således været fortsat acceleration i prisstigningerne siden juli 1976, hvor stigningen var 12,9 pct. i forhold til juli 1975.

Regeringen har afstukket rammerne for den næste runde i overenskomstforhandlingerne. Lønningerne må højst stige 10 pct., men herudover må der tilsyneladende finde lønglidning sted svarende til produktivitetsforøgelsen.

Med så løse rammer for de kommende overenskomster kan der næppe ventes den store modstand fra TUC, men til gengæld kan der ventes betragtelige lønstigninger med den fortsat høje inflationsrate.

DEN DANSKE ØKONOMI

Med virkning fra mandag den 4. april blev svenske, norske og danske kroner nedskrevet med henholdsvis 6 pct., 3 pct. og 3 pct. overfor DM.

Beslutningen om devalueringen blev foretaget på et finansministtermøde i Bruxelles fredag den 1. april. Den svenske regering ønskede af hensyn til svensk industris internationale konkurrenceevne en nedskrivning af den svenske krone. Pris- og lønudviklingen i Sverige har i de seneste år ligget på et højt niveau

sammenlignet med omkostningsudviklingen i de øvrige OECD-lande, og der er ikke udsigt til et mærkbart fald i væksten i det svenske omkostningsniveau indenfor en overskuelig fremtid. Omkostningsudviklingen sammenholdt med et stigende betalingsbalanceunderskud og udsigten til faldende beskæftigelse er baggrunden for den svenske valutakurspolitik.

Når den danske regering besluttede at nedskrive den danske krone med 3 pct., skyldes det hensynet til den betydelige dansk/svenske samhandel. Ca. 15 pct. af den danske im- og eksport kom fra/gik til Sverige. Langt hovedparten af samhandelen består af industriprodukter. En ensidig svensk devaluering ville medføre en forringelse af danske industrivarers priskonkurrence, og den danske kronenedskrivning skal ses på denne baggrund.

De økonomiske virkninger af kronejusteringen bliver beskedne. Danske eksportvarer bliver målt i international valuta lidt billigere, mens modsat importvarerne målt i danske kroner bliver noget dyrere. Prismæssig virkning på im- og eksporten vil stimulere eksporten og hæmme importen til gavn for beskæftigelsen og betalingsbalancen. De ugustige virkninger af devalueringen, der erfaringsmæssigt hurtigt neutraliserer de gunstige virkninger, er øgede pris- og lønstigninger.

For erhvervslivet betyder devalueringen udover prisbevægelserne på im- og eksportvarerne en øgning af sektorens nettogæld til udlandet på ca. 600 mill. kr. Når det tages i betragtning, at den private låntagning i udlandet er særdeles vigtig af hensyn til finansieringen af det løbende betalingsbalanceunderskud, er det betænkeligt, at fordelene ved den lave udenlandske rente bliver opvejet af en kronenedskrivning.

Valutakurspolitikken kan medvirke til at lægge en bremse på den private låntagning i udlandet, hvilket kan forhindre den nødvendige lettelse af den danske pengepolitik.

Reaktionerne på kursjusteringerne har været blandede. Mens der har været enighed om, at tidspunktet var velvalgt ud fra den betragtning at spekulationsbevægelser blev undgået, har der dog samtidig været rejst tvivl om det betimelige i at foretage kursjusteringer mindre end 1/2 år efter de forrige justeringer. Mange frygter, at der er tale om en ny valutapolitik med små, men hyppige kursjusteringer. I denne forbindelse har man lagt vægt på, at i hvert fald den svenske devaluering var for lille – prisdifferens og betalingsbalanceunderskud taget i betragtning, hvorfor en ny devaluering senere på året vil kunne komme på tale. At der skulle foreligge en aftale mellem centralbankerne om en sådan glidende kurstilpasning, synes usandsynligt. I så fald ville sigtet med valutaslangen være borte og en opløsning af slangen mere sandsynlig. Det ønske, der fortsat er hos EF-parterne om at koordinere den økonomiske politik, peger ikke i retning af en opløsning af slangen. Det må derfor formodes, at man vil ofre betydelige kræfter på at bevare slangen med de nuværende kursrelationer i hvert fald dette år til ende. Hvis derfor den svenske regering finder en yder-

ligere devaluering af svenske kroner nødvendig i år, må det anses for mest sandsynligt, at Skr. udtræder af slangen.

Fredag den 18. april ophøjede folketinget forligsmanden Sigurd Wechselmanns mæglingsskitse til nye overenskomster mellem LO og DA til lov. De nye overenskomster indeholder følgende bestemmelser:

- Tidlønssatserne forhøjes med 70 øre hver den 1. marts 1977, 1. september 1977, 1. marts 1978 og 1. september 1978. Ungarbejderne får to gange 40 øre i 1977 og to gange 50 øre i 1978. Forhøjelserne kan modregnes i alle ikke-overenskomstmæssige tillæg.
- Mindstelønnen hæves til 29 kr. pr. time for voksne arbejdere. Forhøjelsen kan modregnes i alle ikke-overenskomstmæssige tillæg.
- Pr. 1. januar 1978 forhøjes feriegodtgørelsen med 0,5 pct. til 10 pct.
- Pr. 1. januar 1978 forhøjes arbejdsgiverbidraget til uddannelsesfonden til 5 øre pr. time.
- Indenfor jern- og metalindustrien forhøjes mindstebetalingen for voksne og ungarbejdere å fire gange, således at mindstelønningerne pr. 1. september udgør 13,42 kr. og 6,85 kr.
- En række skifteholdstillæg forhøjes.

Under forudsætning af, at der udløses to dyrtidsportioner i hvert af overenskomstårene, vil den nye overenskomst give en gennemsnitlig lønstigning på ca. 5,7 pct. p.a., eller 0,3 pct. mindre end augustforliget tilsiger. Dvs. at lønglidningen skal holdes indenfor 0,3 pct. pr. overenskomstår, hvis augustforligets indkomstpolitiske del skal overholdes. Det er imidlertid særdeles tvivlsomt, om lønglidningen i de kommende år kan holdes nede på dette niveau.

Den gennemsnitlige tidløn for en arbejder indenfor DA-området ligger omkring 35 kr. pr. time. Forhøjelsen af tidlønssatserne med 2 gange 70 øre pr. overenskomstår vil hæve timelønnen med ca. 4 pct. pr. år, eller med dobbelt så meget som henstillet i august 1976. Forhøjelserne af tidlønssatserne kan imidlertid modregnes i alle ikke-overenskomstmæssige tillæg, men om det også i praksis er muligt at fjerne erhvervede rettigheder, er mere tvivlsomt.

Forhøjelsen af mindstebetalingen til 29 kr. pr. time vil for en række lavtlønsområder betyde en umiddelbart lønfremgang på ca. 15 pct. Hvor stor en afsmitningseffekt, dette vil få for de højere lønnede, er meget vanskeligt at vurdere, men erfaringsmæssigt har det vist sig, at lønstrukturen ikke uden videre lader sig nedbryde.

Uden lønglidning vil de nye overenskomster næppe sprænge augustforligets rammer. Incl. lønglidning vil de gennemsnitlige timelønninger sandsynligvis stige med ca. 9 pct. pr. overenskomstår, eller med 3 pct. mere end forudsat i augustforliget.

Produktion og beskæftigelse

Aktiviteten indenfor dansk industri er stagnerende. Således viser Danmarks Statistiks opgørelse af industriens ordre- og omsætningssituation i februar, at industrien excl. skibsværfter havde en omsætningsfremgang på 5 pct. i forhold til februar 1976. Da industriens salgspriser i den betragtede periode imidlertid er steget med 5 pct., lå den mængdemæssige omsætning på samme niveau som året før. Ordreindgangen og ordrebeholdningen var begge 4 pct. større end i februar 1976. Af ordrebeholdningen var 56 pct. bestemt for eksport, mod 49 pct. året før.

Af nedenstående tabel fremgår udviklingen indenfor de enkelte industrigrupper m. h. t. omsætning, prisudvikling, ordreindgang og ordrebeholdning i perioden februar 1976 til februar 1977.

Industriens ordre- og omsætningssituation
(procentvis stigning fra februar 1976 til februar 1977)

	Omsætning (løbende priser)	Omsætning (mængde)	Pris- udvikling	Ordre- indgang	Ordre- beholdning
Nærings- og nydelsesmiddelindustri	+ 12	+ 4	+ 7	+ 10	+ 47
Tekstil-, beklædnings- og læderindustri	- 5	- 10	+ 7	- 18	- 17
Træ- og møbelindustri	- 7	- 15	+ 10	- 15	- 14
Papir- og grafisk industri	- 1	- 12	+ 4	- 3	+ 6
Kemisk industri	+ 5	+ 5	+ 1	+ 4	+ 3
Sten-, ler- og glasindustri	- 11	- 13	+ 3	- 1	- 5
Jern- og metalværker og støberier	+ 18	+ 12	+ 3	+ 49	- 21
Jern- og metalindustri excl. skibsværfter	+ 16	+ 11	+ 5	+ 5	+ 13
Anden industri	- 9	- 14	+ 5	+ 19	- 8
Industri i alt (excl. skibsværfter)	+ 5	...	+ 5	+ 4	+ 4
heraf:					
Investeringsgodeindustri	+ 17	+ 15	+ 5	- 2	+ 12
Forbrugsgodeindustri	+ 4	- 5	+ 6	+ 4	...
Mellemproduktindustri	+ 3	- 1	+ 4	+ 7	- 8

Som det ses af tabellen, lå investeringsgodeindustriens omsætning i februar 15 pct. reelt over februar 1976-niveauet. Målt i løbende priser var omsætningen 17 pct. større. Omsætningen med udlandet steg med 36 pct., mens omsætningen med hjemmemarkedet var 2 pct. højere end i februar 1976. Eksportordreindgangen var 8 pct. større, mens ordreindgangen fra hjemmemarkedet var 13 pct. mindre end i februar 1976.

Forbrugsgodeindustriens omsætning i februar var reelt 5 pct. mindre end året før. I løbende priser steg omsætningen med 4 pct. Omsætningen med udlandet lå 18 pct. over februar 1976-niveauet, mens omsætningen med hjemmemarkedet lå 2 pct. under. Ordreindgangen fra eksportmarkederne og hjemmemarkedet var henholdsvis 18 pct. større og 2 pct. mindre end i februar 1976.

Mellemproduktindustriens mængdemæssige omsætning var 1 pct. mindre i

februar 1977 end i den tilsvarende måned året før. I løbende priser steg omsætningen med 3 pct. Omsætningen steg med 20 pct. på eksportmarkederne, men var 2 pct. lavere på hjemmemarkedet. Ordreindgangen fra udlandet var 31 pct. større end året før, mens ordreindgangen fra hjemmemarkedet lå på samme niveau som i februar 1976.

I marts var 11,6 pct. (131.700) af de fuldtidsforsikrede arbejdsløshedskasse-medlemmer uden beskæftigelse mod 12,9 pct. i februar og 11,0 pct. i marts 1976. Faldet i ledigheden fra februar til marts var især udtalt indenfor uden-dørsfagene, hvor ledigheden faldt fra 19,0 pct. til 15,4 pct. Ledighedsprocenten for de øvrige fag var 9,8 eller 0,1 pct. point lavere end i måneden før.

Det samlede antal registrerede ledige var som gennemsnit for marts 161.200, eller 7,9 pct. af samtlige lønmodtagere, mod 8,6 pct. i februar og 6,3 pct. i marts 1976.

På grundlag af ledighedstal omfattende alene de fuldtidsforsikrede og ikke-forsikrede ledige beregner Danmarks Statistik sæson- og vejrligkorrigerede ledighedsgennemsnit. Det sæsonudjævnede ledighedstal var for marts 144.400 svarende til 7,0 pct. af samtlige lønmodtagere mod 6,8 pct. i februar og 5,5 pct. i marts 1976. Dvs. at korrigeret for det normale sæsonbetingede fald, har ledigheden i de sidste par måneder udvist en mærkbar stigning.

I marts blev der anmeldt 19.613 nye ledige pladser til arbejdsformidlingskontorerne, mod 15.788 i februar og 21.417 i marts 1976. Ved månedens udgang stod 1.656 af de nyanmeldte pladser ledige, heraf havde 1.031 stået ubesat i over én uge. Godt 32 pct. af de ledige pladser var indenfor industrien, heraf godt halvdelen indenfor jern- og metalindustrien, knapt 35 pct. var indenfor servicevirksomhed og 11 pct. indenfor bygge- og anlægsvirksomhed.

Udenrigshandelen

Handelsbalanceunderskuddet for marts er af Danmarks Statistik opgjort til 1.987 mill. kr., mod et underskud i marts 1976 på 2.116 mill. kr. Dermed kom det samlede handelsbalanceunderskud for 1. kvartal op på 5.012 mill. kr., mod et underskud på 5.021 mill. kr. i den tilsvarende periode året før.

Importen steg i forhold til marts 1976 med godt 11 pct. til 7.669,8 mill. kr. Importen af råvarer til brug i landbruget og i byerhvervene steg med henholdsvis 36 pct. og 17 pct., maskin- og kapitaludstyrimporten steg med 24 pct., og importen af varer til direkte forbrug lå 15 pct. over marts 1976-niveauet.

Eksporten steg fra marts 1976 til marts 1977 med knapt 19 pct. til 5.683,3 mill. kr. Industrieksporten excl. skibe og fly steg med 14 pct. og landbrugseksporten incl. kød og mælkekonserves med godt 4 pct. Ved vurderingen af disse tal skal det dog noteres, at der den 17. maj 1976 skete en ændring ved udbetalingen af monetære udligningsbeløb inden for EF således, at disse ved eksport til U.K. og Italien nu udbetales af EF-direktoratet. Tidligere udbetaltes, hen-

holdsvis opkrævedes beløbet i det land, hvis valutakurs afveg fra omregningskursen. I modsætning til tidligere medregnes beløbet for U.K. og Italien nu ikke i handelsstatistikens værdier, men opgøres sammen med den øvrige eksportstøtte fra EF's landbrugsfond FEOGA. I marts modtog Danmark 109 mill. kr. i monetære udligningsbeløb.

Handelsbalancen

Mill. kr.	Import		Eksport		Merimport	
	1976	1977	1976	1977	1976	1977
Januar	5.379	6.269	4.103	4.467	1.276	1.802
Februar	5.917	6.074	4.287	4.848	1.630	1.226
Marts	6.900	7.670	4.783	5.683	2.117	1.987
April	6.258		4.311		1.947	
Maj	5.870		4.825		1.044	
Juni	6.243		4.883		1.360	
Juli	5.156		3.904		1.251	
August	6.196		4.432		1.764	
September	6.605		4.757		1.849	
Oktober	6.441		4.824		1.617	
November	7.106		5.024		2.082	
December	6.892		4.888		2.004	
I alt	74.963		55.022		19.940	

Prisudviklingen

Prisstigningstakten i Danmark hører fortsat til en af de laveste i OECD-området. Fra februar til marts steg forbrugerprisindekset med 3,8 point til 263,8, men det bør tages i betragtning, at den forholdsvis store stigning skyldtes, at prisstoppet af december 1976 blev ophævet ved udgangen af februar. Fra december 1976 til marts steg forbrugerprisindekset således kun med 4,0 point eller med 1,5 pct. Af stigningen fra februar til marts skyldtes godt en tredjedel opgang i indeksene for en række tjenesteydelser, og en tredjedel hidrørte fra opgang i indeksene for føde- og drikkevarer. I forhold til marts 1976 er indekset steget med 21 point, hvilket svarer til en procentuel stigning på 8,6.

Engrosprinsindekset for marts er opgjort til 207, hvilket i forhold til den foregående måned er en stigning på 3 point eller 1,5 pct. I forhold til marts 1976 er indekset steget med 8,4 pct. (16 point). Fra februar til marts steg delindekset for vegetabiliske fødevarer med 6,9 pct. og delindekset for nydelsesmidler med 5,4 pct. Indekset for danske varer steg med 2 pct., mens indekset for udenlandske varer kun steg med 1 pct.

Prisindeks

	Råvare- prisindeks		Engros- prisindeks		Forbruger- prisindeks		Måned- prisindeks	
	1976	1977	1976	1977	1976	1977	1976	1977
	1968 = 100		1968 = 100		1964 = 100		Jan. 75 = 100	
Januar	267	292	187	203	231,1	259,9	109,4	117,5
Februar	274		189		232,7	260,0	110,3	117,5
Marts	280		191		242,8	263,8	111,0	119,0
April	279		193		243,5		111,3	
Maj	280		194		246,0		113,1	
Juni	286		196		245,4		112,6	
Juli	286		196		245,6		112,4	
August	287		197		247,3		113,2	
September	287		198		253,4		114,7	
Oktober	287		200		256,2		115,6	
November	287		201		259,1		117,5	
December	288		202		259,8		117,6	

Statsfinanserne

I begyndelsen af marts offentliggjorde Budgetdepartementet nye skøn for statsfinanserne i 1977/78. I forhold til novemberskønnene er en række forudsætninger ændret; især forliget af 28. februar har nødvendiggjort nye skøn.

For finansåret 1977/78 skønnes februarforliget isoleret set at forbedre den statslige budgetstilling med godt 0,5 mia. kr. Selv om forliget kræver udgifter til beskæftigelsesprogrammet og indebærer en formindskelse af det forventede afgiftsproveneru p.g.a. råenergiavgiftens bortfald, bliver resultatet en budgetforbedring, idet beskæftigelsesprogrammet vil mindske udgifterne til arbejdsløshedsdagpenge og øge de direkte og indirekte skatteindtægter.

Statsfinanserne, 1976/77 og 1977/78

Mia kr.	1976/77		1977/78	
	Skøn nov.	Skøn april*)	Skøn nov.	Skøn marts
Drifts-, anlægs- og udlånsbudget:				
Indtægter	71,5	73,2	78,1	76,7
Udgifter	80,9	79,9	87,0	87,0
Overskud	- 9,4	- 6,7	- 8,9	-10,3
Kapitalbudget	- 2,6	- 2,2	- 2,8	- 2,8
Kasseunderskud	12,0	8,9	11,7	13,1

*) Tillægsbevillingslovforslaget af 29. 4. 77 plus finansloven.

Beskæftigelsesprogrammet, som forudsættes afviklet i finansåret 1977/78, kræver en direkte statsudgift på 810 mill. kr. Imidlertid skønnes det, at udgifterne til arbejdsløshedsunderstøttelse vil mindskes med 1.260 mill. kr. samt, at skatte- og afgiftsprovenuet vil øges med 600 mill. kr. Beskæftigelsesplanens gennemførelse vil således betyde en forbedring af statsfinanserne på 1.050 mill. kr.

De nye skøn indebærer, at statens kasseunderskud i 1976/77 og i 1977/78 bliver på henholdsvis 8,9 mia. kr. og 13,1 mia. kr. I finansåret 1975/76 udgjorde kasseunderskuddet 10,3 mia. kr. og Den sociale Pensionsfonds obligationskøb 2,8 mia. kr., hvorved nettoudbetalingen over statsfinanserne blev på 13,1 mia. kr. For finansårene 1976/77 og 1977/78 forventes Pensionsfondens obligationskøb og overførsler til ATP at andrage henholdsvis 3,4 mia. kr. og 5,2 mia. kr. Hertil kommer en begyndende indløsning af statsgældsbeviser, som i 1977/78 skønnes til 2,8 mia. kr. Statens nettoudbetaling i 1977/78 bliver på 21,1 mia. kr. mod 12,3 mia. kr. i 1976/77.

Torben Nielsen

5. 5. 1977